

cistične dejavnosti v letih 1908–1913, ko se je umaknil iz direkcije dnevnika »*Il Lavoratore*« oziroma iz krogov tržaške socialistične stranke, kakor tudi iz javnega nastopanja. Obdobje njegovega intenzivnega študija in raziskovalnega dela je dokumentirano zlasti v bogati korespondenci z nekaterimi uglednimi intelektualci na italijanskih tleh, kot npr. Gaetanom Salveminijem, Filipom Turatijem, Giuseppejem Prezzolinijem, Almilcarom Storchijem, ob katerih pa ne smemo pozabiti, kot naglašava A. Millo, na temeljno posredovanje med Firencami in Trstom, ki so ga v tem in drugih primerih izvajali izobraženci tega območja z »voceansko« izkušnjo Scipia Slataperja.

V tretjem prispevku z naslovom »1909: la polemica Vivante – Salvemini. Marx contro Mazzini?«, Fulvio Sernardi (Inštitut za zgodovino, kulturo in dokumentacijo v Trstu in Gorici) odpira občutljivo vprašanje, ki se je pred tržaške socialiste postavljalo ob avstrijski aneksiji Bosne in Hercegovine (1908) ter izzvalo polemične tone tudi do avstrijske social-demokracije, ki jim lahko sledimo na straneh revije »*Critica sociale*«. V četrtem prispevku z naslovom »*Il conflitto nazionale e lo sguardo congiunto di Angelo Vivante*«, Marta Verginella (Univerza v Ljubljani) obravnava Vivantejev kritičen odnos do nacionalnih spopadov na območju vzhodnega Jadrana, odnos, ki ga je kot sodelavca lista »*Lavoratore*« po letu 1905 postopno oblikoval v prepričanega antinacionalista in podpornika federativne in demokratične državne ureditve z nacionalnimi avtonomijami. Proti rivalstvu in nacionalističnim konfliktom je videl alternativo zgolj v proletarskem internacionalizmu. Naslednji prispevek Salvatorja Žitka (Zgodovinsko društvo za južno Primorsko) z naslovom »*Angelo Vivante visto dagli intellettuali sloveni*« podrobneje razčlenjuje odnos slovenskih in hrvaških intelektualcev do Vivantejeve osebnosti oziroma njegovega dela *Irredentismo adriatico* v razponu od desetletja pred I. svetovno vojno pa vse do petdesetih let po II. svetovni vojni. Pri tem avtor izpostavlja pomembno vlogo dr. Henrika Tume pri nastajanju Vivantejevega dela, kakor tudi stališča in razmišljanja dr. Vladimira Knafliča, Lava Čermelja in Ive Mihovilovića. Zadnji je obširnejši prispevek Luce Zorzenona z naslovom »*Socialismo e crisi di un impero: Nazioni e Stato in Austria-Ungheria*«, kjer avtor izpostavlja temeljno vprašanje Vivantejevega odnosa do lastne nacionalne pripadnosti oziroma kritičnega odnosa do nacionalnega vprašanja kot osrednjega fenomena tedanjega časa, ki se odslikava v njegovem delu »*Nazioni e Stato in Austria-Ungheria*« (1913).

Zbornik »*Angelo Vivante e il tramonto della ragione*«, ki ga je tržaška in širša javnost sprejela z velikim zanimanjem in naklonjenostjo, tako s svojimi prispevki s simpozija pred dvema letoma, kakor z objavo njegovih poglavitnih del, zapolnjuje dolgoletno vrzel na tem področju, s prevodi obeh avtorjev s slovenskega območja v italijanski jezik, pa prinaša tudi slovenski pogled na to pomembno osebnost, ki ji je sicer v novejšem času

veliko pozornost namenil tudi primorski zgodovinar dr. Branko Marušič v svojem obširnem prispevku z naslovom »*O poznavanju Angela Vivanteja pri Slovencih*«, v reviji *Annales, Anali za istrske in mediteranske študije, Series Historia et Sociologia*, 25, 2015, 4, 885–893.

Salvator Žitko

Roland Kaltenecker:

GENERAL DER GEBIRGSTRUPPE LUDWIG KÜBLER.
DER BAUHERR DER DEUTSCHEN GEBIRGSTRUPPE
UND SEINE ZEIT. Würzburg, Flechsig Verlag, 2011,
373 strani.

Roland Kaltenecker je poznan predvsem kot pisec knjig o nemških gorskih enotah, tako v sklopu Wehrmachta kot Waffen-SS, ki so bile dejavne med drugo svetovno vojno. Tako je tudi napisal življenjepis generala gorskih enot Ludwiga Küblerja, ki je med vojno v dveh različnih obdobjih deloval na območju Slovenije, pri čemer ga je označil za graditelja nemških gorskih enot.

Osrednji del knjige je razdeljen na pet poglavij, ki se

nanašajo na njegovo življenje. V prologu tako predstavi njegovo zgodnje življenje in kariero med prvo svetovno vojno ter neposredno po njej. Naslednje poglavje, oz. prvi del, obravnava Küblerja v času Weimarske republike ter Tretjega rajha, vse do načrtovane, a nikoli izvedene invazije na Britansko otočje oz. pozneje tudi zavzetja Gibraltarja. V tem času je Kübler, kot poveljnik 1. gorske divizije, sodeloval pri priključitvi Avstrije, zasedbi Sudetov, kot tudi vojnemu pohodu proti Poljski ter Franciji.

Kot poveljnik 49. gorskega korpusa je bil vpleten v aprilsko vojno, pri čemer je njegov korpus imel nalogo prodreti preko Dravograda proti Zagrebu in Bihaću, kar mu je tudi uspelo. V dvanajstih dneh se je končala vojna proti Jugoslaviji in s tem tudi prisotnost korpusa.

Korpus je bil že maja istega leta poslan v Galicijo, od koder je nato naslednji mesec sodeloval pri napadu na Sovjetsko zvezo. Kübler je pozneje dejal, da so bili boji v juliju in avgustu tega leta višek njegovega vojaškega življenja. A hkrati je že 29. junija 1941 izdal ukaz, da morajo pripadniki korpusa ustreliti vse civiliste, ki bi stikali po boljših v iskanju hrane in predmetov za preživetje.

Konec leta je Kübler prevzel poveljstvo 4. armade, a je bil že konec januarja 1942 odstranjen ter poslan med rezerviste zaradi nasprotovanja Hitlerjevemu ukazom. Po prisilnem dopustu je bil med julijem in oktobrom 1943 poveljnik zaledja armadne skupine Center, kjer je pridobil izkušnje v protipartizanskem bojevanju, ki se je v večji meri sprevrglo tudi v vojne zločine nad partizani in civilisti.

Morebiti prav zaradi teh izkušenj, kot svojega zaledja v gorništvu, je bil s 1. oktobrom 1943 imenovan za vojaškega poveljnika Operacijske cone Jadransko primorje (OZAK). Podrejene enote so bile konec avgusta 1944 uporabljene za ustanovitev 97. korpusa, s Küblerjem kot poveljnikom. Na tem položaju je ostal vse do konca vojne. Tik pred kapitulacijo je bil ranjen, nakar je skoraj umrl zaradi gangrene.

V bolnišnici v hrvaški Reki je bil zajet s strani Jugoslovanske armade in bil končno julija 1947 obsojen na smrt pred vojaškim sodiščem v Ljubljani. 18. julija 1947 je bil zaradi zločinov, storjenih med vojno, usmrčen. Kakšen ugled je Kübler užival v Nemčiji po vojni, dokazuje dejstvo, da je bila vojašnica v Mittenwaldu med letoma 1964 in 1995 poimenovana po njem.

Slovenskega bralca bo nedvomno zanimal del življenja, ki ga je Kübler med letoma 1943 in 1945 preživel v OZAK-u, a Kaltenecker je skoraj dvema letoma namenil le dobrih petnajst strani, medtem ko je njegovo bojevanje v prvem delu vojne opisano bolj podrobno. Avtor tako tudi omeni vpletenost Küblerja oz. njemu podrejenih enot v vojne zločine nad vojaškim, partizanskim in civilnim prebivalstvom, ne gre pa v večje podrobnosti, ne glede na količino študij glede tega.

Pregled virov, uporabljenih za to obdobje, dodatno dokazuje omejenost prikaza tega dela življenja, saj je najbolj uporabljeni vir avtorjevo predhodno delo (*Operationszone 'Adriatisches Küstenland' – Der Kampf um*

Triest, Istrien und Fiume 1944/45 iz leta 1993), medtem ko skupno število virov ne presega 20.

Uporabil je ustaljene (nemške) publikacije o OZAK, ki so bile objavljene predvsem v prvih dveh, treh desetletjih po drugi svetovni vojni. Avtor je hkrati zanemaril celotno publicistiko slovenskega, kot tudi jugoslovanskega zgodovinopisja, s čimer je dejansko predstavil le enostranski vidik Küblerjevega delovanja na tem območju. Hkrati tudi ni uporabil novejših del nekaterih tujih avtorjev (npr. Stefana Di Giusta). Kljub temu, da je na koncu naštel uporabljene arhivske vire, slednjih ne zasledimo v (sprotne) citiranju. Morebiti lahko to pripišemo citiranju njegove predhodne knjige.

Z vidika slovenske zgodovine knjiga tako ne prinese novih podatkov o OZAK, prinaša pa prvo biografijo visokega nemškega častnika, ki je imel velik vpliv na potek druge svetovne vojne v zahodnem predelu Slovenije. Glede na trenutne podatke v Cobissu, nobena (javna) knjižnica nima izvoda te knjige. Njegov življenjepis, dopolnjen tudi z uporabo slovenskih, jugoslovanskih in drugih virov, lahko tako predstavlja zanimiv (in tudi dokaj potreben) izziv za slovenske (predvsem primorske) zgodovinarje.

Klemen Kocjančič

Duška Žitko:

GIUSEPPE TARTINI (1692–1770). Piran, Pomorski muzej »Seržej Mašera«, 2017–2018, 121 strani.

Giuseppe Tartini, sicer italijanski skladatelj, violinist in pedagog slovenskega rodu oz. rojen na Slovenskem v Piranu/Pirano 8. aprila 1692, je večinoma živel in deloval v Padovi in Pragi. Bil je zagotovo neke vrste glasbeni poliglot. Tam, v Italiji/Padovi, je 26. februarja 1770 tudi umrl. Glasbeno šolanje je začel v rodnem Piranu in sosednjem Koprju. 16-leten se je (1708) vpisal na Pravno fakulteto v italijanski Padovi. V Assisiju pa je v samostanu študiral violino in osnove kompozicije ter raziskoval akustične glasbene zakonitosti. Od 1714 je igral v opernem orkestru v Anconi in l. 1721 postal prvi violinist-koncertni mojster v baziliki sv. Antona v Padovi. V letih 1723–1726 je bil na gostovanju v Pragi, 1727 pa je v Padovi ustanovil svojo lastno violinsko šolo. Iz nje so izšli pomembni violinisti tistega časa. Tartini je obogatil violinsko tehniko: uporabljal je debelejšje strune, daljši lok, izpopolnil je tehniko leve roke violinske igre in iznašel ti. diferenčni ton (Kombinacijski ton, ki se sliši ob razliki frekvenc dveh tonov, ko npr. zvenita $c^2 = 517$ Hz in $g^2 = 775$ Hz, je slišati tudi g^2-c^2 , tj. ton $c^1 = 258$ Hz). Tartini je avtorsko ustvarjal inštrumentalno glasbo, saj njegov opus obsega ok. 125 solističnih koncertov, največ violinskih in 200 violinskih sonat. Izmed njih je zagotovo najznamenitejša *Vražji trilček* (1713; dandanašnja oblika ji je dal sloviti violinski virtuoz Fritz Kreisler, 1875–1962) (*Sonata* v g-molu iz leta